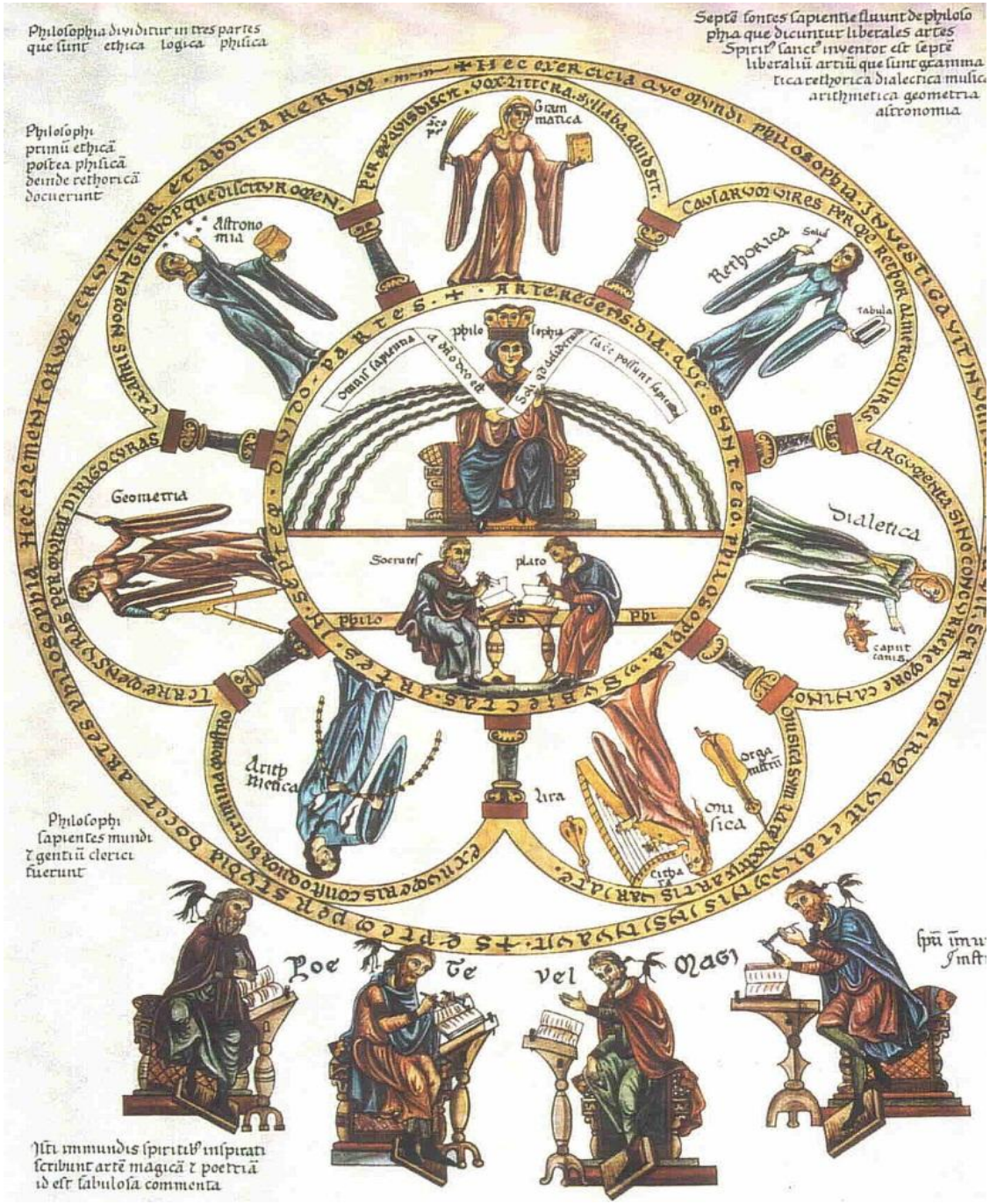
Latinitet 12. i 13. stoljeća

Philosophia dividitur in tres partes
que sunt ethica logica phisica
Septē fontes sapientie fluunt de philosophia que dicuntur liberales artes
Spiritus sanctus inventor est septē liberaliū artiū que sunt grammatica rethorica dialectica musica arithmetica geometria altronomia
Philosophi primū ethicā postea phisicā deinde rethoricā docuerunt
Grammatica
Altronomia
Rethorica
tabula
Geometria
Dialetica
capud canis
Philosophia
Socrates
Plato
Aritmetica
Musica
Lira
Philosophi sapientes mundi & gentiū clerici fuerunt
Poete vel Magi
Ysti immundis spiritibus inspirati scribunt artē magicā & poeticā id est fabulosa commenta

Rethorica
GEOMETRICA
DIALECTICA
ARITHMETICA
MOE91

TRIVIJ

Gramatika

Retorika

Dijalektika ili logika

KVADRIVIJ

Aritmetika

Geometrija

Astronomija

Glazba

- III. lateranski koncil 1179.
  - Svaka katedralna crkva treba imati učitelja
  - Besplatno podučava (*gratis instrueret*) klerike i druge siromašne učenike (*scolares pauperes*)

- IV. lateranski koncil 1215.
  - Svaka crkva treba imati učitelja koji će besplatno podučavati gramatiku i druge discipline
  - Svaka metropolitanska crkva mora imati teologa koji će svećenike podučavati Svetom Pismu i u svemu onome što je potrebno za dušobrižništvo

Renesansa 12. stoljeća

- Nova kulturna obnova
- Centri latinskog stvaralaštva
  - Gradovi
  - Dvorovi
  - Katedralne škole
  - Sveučilišta

- Renesansa grada utječe na:
  - Razvoj novih književnih izričaja
  - Jačanje sveučilišta – posebno u 13. stoljeću
  - Nov pristup čovjeku
  - Odmak od isključivo crkvenih tema

Novi književni izričaj

- Vagabundska (golijardska) književnost
- Humorna književnost: satira i fabliaux
- Ljubavna poezija: trubaduri
- Epovi i književnost na narodnim jezicima

Lirika

- Uobičajeni religijski sadržaj

NOVOST JE PROCVAT SVJETOVNOG SADRŽAJA

  - Ljubavna poezija

Carmina Burana

- Buranski zbornik
- Zbornik svjetovne i religiozne lirike
- Sam zbornik nastao (redigiran) u 13. stoljeću (oko 1230.)
- Većina pjesama najvjerojatnije iz 12. stoljeća
- Nastaje u samostanu Benediktbeuern (Bura Sancti Benedicti) u Bavarskoj

Autori

- Samostanski učenici i klerici
- Nazivaju se vaganti ili golijardi
  - Putujući klerici bez stalnog radnog mjesta

Razvoj sveučilišta doprinosi razvoju putujućeg pjesništva

Sadržaj

- Pjesme na latinskom, nekoliko na njemačkom i kombinaciji oba jezika
- Ljubavne
- "Vinske"
  - Najslobodniji sadržaj: vino, žene i pjesma
- Satirične
- Pjesme povijesnog i mitološkog sadržaja

Slobodnije stvaralaštvo

- Golijardi utječu na nešto slobodniju misao u književnosti
- Npr. Hugo Primas Orleanski
- Pjesma *Razdražen nepravdama i pogrdama*
  - Kritizira svećenike u Sensu
- Pjesma *Bogat bijeh i omiljen*
  - O tome kako ga je svećenik izbacio iz "staračkog doma"

Archipoeta

- To je nadimak anonimnog pjesnika – r. oko 1130.
- Vrhunac golijardskog pjesništva
- Najpoznatija mu je pjesma
- *Ispovijest Golije* (*Confessio Goliae*)

Confessio Goliae

Meum est propositum in taberna mori,

ut sint vina proxima morientis ori.

tunc cantabunt letius angelorum chori:

“Sit Deus propitius huic potatori”.

Odluka je moja u krčmi umrijeti

Da je vino sasvim blizu ustima samrtnika

Tad će pjevat radosnije anđeoski zborovi:

“Bog nek bude milostiv ovome pijancu”

Proza

- Razvoj filozofije – pod utjecajem Aristotela
- Standardni medijevalni žanrovi
  - Hagiografija
  - Kronika
  - Povijest
  - Propovijedi

Petar Abelard

- 1079.-1142.
- Jedan od najutjecajnijih srednjovjekovnih autora
- Profesor logike i teologije u Parizu
- Jedan od začetnika skolastike

- Djelo *Sic et non* (*Da i ne*)
  - Ukazuje na protuslovlja kod crkvenih autoriteta

- Golijardske pjesme u zbirci *Tužaljke*

- Najznačajnije djelo
- *Historia calamitatum* (završeno 1136.)

Povijest nevolja

- Autobiografsko djelo
- Tijek napredovanja u karijeri
- Sukobi s neistomišljenicima
- Odnos s Heloise
  - Njegova učenica s kojom je kao kanonik dobio sina i potajno se vjenčao

Trubaduri

- Oslobođenje ljubavne i općenito svjetovne lirike u trubadurskim pjesmama 12. st.
- Slavi se ljubav kao osjećaj
- Upućene "djevama"
- Romansirana poezija o neispunjenoj ljubavi
  - Chrétien de Troyes: Priče o kralju Arthuru
  - Wolfram von Eschenbach: Parzifal
  - Gottfried von Strassburg: Tristan und Isolde

Fabliaux

- Humoristična poezija
- Satira
- Ismijavanje viteštva i Crkve
- S elementima basne (npr. Roman o liscu)

Crkvena dogmatika

- Uz golijardsko i slobodno stvaralaštvo
- Dio crkvene javnosti i autora zastupa tradicionalnu crkvenu dogmatiku
- Najznačajniji je teološki pisac Bernard iz Clairvauxa

Bernard iz Clairvauxa

- 1090.-1153.
- Protivnik skolastike zbog velike zastupljenosti razuma
- Protivnik Abelardove slobodoumnosti

- Teološka djela i djela u kojima se bavi isključivo crkvenom tematikom

- *O ponašanju i dužnostima biskupa*
- *O obraćenju*
- *O milosti i slobodnoj volji*
- *O stupnjevima poniznosti i oholosti*
- *Protiv Abelardovih zabluda*

Herman Dalmatin

- Filozof i prevoditelj

- 12. stoljeće – latinistička djela iz filozofije
  - *De essentiis* (O bitima)
  - *Astronomia*

- Prevoditelj arapskih i klasičnih djela na latinski

  Prevodi

  - Ptolomeja – djelo *Planispherae*
  - Euklida – djelo *Elementi*
  - Abu Ma'shara – djelo *Uvod u astronomiju*

13. stoljeće

- U većoj mjeri se javlja i stvaralaštvo na nacionalnim jezicima
- Posebno krajem stoljeća i početkom 14. st.
  - Talijanska
  - Njemačka
  - Engleska španjolska
  - Francuska književnost

Književnost na narodnim jezicima

- Epovi na narodnim jezicima
  - Npr. Beowulf na engl.

- Općenito poezija
  - Pjesma o Rolandu na francuskom; El Cid na španjolskom; Nibelungenlied na njemačkom

- Ali, latinski i dalje ima apsolutnu prevlast u većini književnoga i cjelokupnoga stvaralaštva

- Crkveno pjesništvo
- Znanost filozofija
- Historiografija
- Teologija
- Crkvena i svjetovna administracija

Novi crkveni redovi

- U 13. stoljeću nastaju dva nova crkvena reda
- Franjevci (Red Male braće) – osnovani 1209., regula ustanovljena 1221.
- Dominikanci (Red propovjednika) – osnovani 1216.
- Njihovi članovi će postati vodeći intelektualci

Hagiografija

- Sv. Franjo
  - Osim dubokog traga u duhovnosti srednjovjekovlja
  - Snažan utjecaj na književnost

- Nakon njegove smrti u razmaku od 40 godina – čak tri hagiografije o njemu

- 1. hagiografija
  - Toma Celano – franjevac
  - Papa Grgur IX. mu je dao zadatak sastavljanja prve hagiografije u vrijeme Franjine kanonizacije 1228.
- 2. hagiografija
  - 1243.
  - Isti autor
  - Uključuju se i tekstovi skupljeni od Franjine subraće
- 3. hagiografija – *Velika legenda* (*Legenda maior*)
  - 1256. generalni kapitul franjevačkog reda daje zadatak generalnom ministru reda Sv. Bonaventuri

Jacobus de Voragine

- Jacopo de Varazze, 1229.-oko 1298.

- Dominikanac, đenoveški nadbiskup

- Hagiografija

ZLATNA LEGENDA (*LEGENDA AUREA*)

Zbirka svetačkih životopisa (234 poglavlja)

Jedna od najboljih i najobuhvatnijih hagiografija

Sveučilišta

- Korporativna tijela studenata i profesora
- Razvoj u 12.-13. stoljeća

- Najsnažnije:

- Italija

- Francuska

- Engleska

Sveučilišta – srednji vijek

Sveučilišni studiji

- FILOZOFIJA
- TEOLOGIJA
- PRAVO
- MEDICINA

Sveučilišta

- Raste broj sveučilišnih centara u kojima se uči teologija
- Najjači:
  - Oxford
  - Pariz

- Afirmira se **SKOLASTIKA** kao dominantan intelektualni smjer

- Ponovno se otkriva Aristotel – preko arapske kulture

Skolastika

- Filozofsko-teološki sustav

- Kombinacija Aristotelove logike i kršćanske misli
- Uporaba razuma da bi se shvatila vjera

- U kontekstu novog otkrića Aristotelovih djela
  - Kontakti s Arapima
  - Prevođenje grčkih autora s arapskog

- Glavni predstavnici:
  - Albert Veliki i Toma Akvinski (dominikanci)
  - Roger Bacon, Bonaventura, Duns Scotus (franjevci)

Toma Akvinski

- Talijan iz Aquina, oko 1225.-1274.

- Glavna djela
- Teološko

SUMMA THEOLOGICA (*TEOLOŠKA SUMA*)

pisano 1266.-1273.

Polemičko

SUMMA CONTRA GENTILES (*SUMA PROTIV POGANA*)

1258.-1260

Polemika i s arapskom filozofijom

Roger Bacon

- Engleski enciklopedist, 1215.-oko 1294.

- Učio grčki, arapski i hebrejski

- Najvažnije djelo:

OPUS MAIUS (*VELIKO DJELO*)

<u>Enciklopedijsko djelo</u>

Filozofija
Matematika
Tehničke znanosti
Moralna filozofija
Kalendar
Itd.

Ivan Duns Scotus

- Škotski franjevac, oko 1265.-1308.

- Jedan od glavnih predstavnika skolastike

- Glavno djelo

OXFORDSKI RAD (OPUS OXONIENSE)

Pokušaj sinteze skolastike